

ABONNEMENT

Pays étrangers
Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad," Constantinople

Téléph: St. 865

xxvème ANNÉE

15 Juin 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca
İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ
No: 299

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi beşinci sene

15 Haziran 1930

tatbik etmek için bazı teshilat temennisinde bulundular. [1]

[1] The Money Market, yani (para piyasası) unvanlı küçük bir mükemmel eser, bunların tavr ve müdealelerini şöyle tarif ve tesciye eder:

«Hemen bütün büyük sermayedarlar, sermayeler ittifadı [Association de capitax] ve mahdud mes'uliyet prinsipine karşı ittifad etdiler» gayri mahdud mes'uliyet şirketlerin yegâne şekli kanunisi olduğu vakit yalnız pek zengin kimseler büyük işlere girişebilirdi. Bundan ise şu netice husule geliyorduki büyük ticarethaneler daha ziyade büyüyor, büyük zenginler daha ziyade zengin oluyorlardı, bu keyfiyette yavaş yavaş ticaretin mutevassıt sınıfını imha ediyordu. Filhakika muamelâtı ticariye okadar div endam olmuşdu ki bu mutavassıt sınıf sureti katiye de ortadan kalkmak üzere bulunuyordu.» Bu sırada idiki

Joint stock principle imdadlarına yetişdi bir mütegalibei maliye Oligarchie finansiye keyf ve menfaatine göre tâyin ve takrir olunmuş bir usuli idare ile sanayi ve ticaretin bu kadar uzun müddet bilâ ihtikâ uyushabilmiş olması ve pek büyük bir mayei cür'et ve şimeî sergüzeşt cuyi istilzam eden bir şekl altında bu kadar i'caz engiz bir derecede terakki etmesi mânâdardır.

Ameli Rubhiyyat

LES INCERTITUDES DE L'HEURE PRÉSENTE

Dr. Gustave Le Bon

3

III

Siyasî i'tikadlar

Siyasî i'tikadlar ve dinî i'tikadlar aynı psikolojiaî esasa malikdirler. Aynı tarzda doğar ve intişar ederler.

Ekvamın hayatına hâkîm olan i'tikad ihtiyaçı sırrısı bilinmezse, kommünizm gibi bazı siyasî i'tikadların intişarı anlaşılamaz.

İlmî hakikatler, cihanşümul hakikatlerdir. Hakikat telekki olunan siyasî i'tikadlar aklın alelmü'tad idare etmediği ihtirasdan ve hissiyatdan sadır muvakkat kanaatları temsil eder.

Dinler artık ruhlar üzerine te'sir icra etmiyor görünmekle beraber bunların şevketleri «gayrı şü'uri» [hayatımızda] mevkiini muhafaza eder, ve a'malimizin saiki olarak kalır. Türkiye'ye karşı İngilizler ve Amerikalılar tarafından pek şedid bir surette izhar olunan kin, salib ile hilâl arasında, â'sardide mücadelâti ecdadiyenin temadii muammeretini temsil eder[1]

[1] Survivance - fazlai muammeriyyet, devami muammeriyyet, temadii muammeriyyet, sonraya kalma demektir.

Burada, başka yerde olduğundan daha ziyade zi kudret, daha ziyade mütemerkiz küçük gruplar faaliyet sahasında mevcudiyetleri görülür, bir haldeki böyle gruplar azim servetlere müstenit, büyük işler için mücehhez, ağır mes'uliyetlere amade, hükûmetin hakikî rakibi olan güzide bir sermayedarlar zümresi teşkil edebilirler.

Hükûmete tain rekibler vücade getiren ve bu suretle hükûmetin faaliyetini tahdid eden bu fahiş fark, şerait içtimaiyyeler arasındaki bu fahiş fark, bazen hakem ve ta'mirkâr olmak üzere hükûmeti müdahaleye davet eder. Filhakika müsavatsızlık burada emri zaruridir; bu müsavatsızlığın menbainı ırkın harikülâde faal olan mizacındır gösterdim.

[Devam edecek]

Siyasî bir i'tikad ekseriya, bir aklî istinad-dan mahrum bir kelime şahadetden başka birşey değildir. Tahsilsiz kimselerde i'tikadî siyasinin menşai nahoşnudlukdur. Dânişmend kimselerde ise gıpta ve hırsdır.

Bir siyasî i'tikad ne kadar tahripkâr olursa olsun, kendisini müdafa'a etmek için, hırsları kabiliyetlerinin hududunu tecavüz eden münevverler bulur.

Bazı siyasî i'tikadlar, bu i'tikadlara karşı temamen lâkayd fakat maksadlarının menfaatine bu i'tikadları kullanabilmekten ümidli bir sürü nutuk perdazlar celbeder. Catilina [2] bugün ber hayat olsaydı kendisini «Sindikalist» yahud «Bolcheviste» ilân ederdi.

Aklen, yanlış fakat insanları yekdiğerine mütesanid ve merbut kılan bir i'tikad, aklen doğru fakat onsuz akvamın feyz ve refah bulamadığı tefekkür vahdeti yaratmaktan aciz olan bir i'tikada, politikada, faikdir. Siyasî ve dinî i'tikadların tarihi bu prensipin nuru altında takdir olunmalı, bu prensipin ziyasile, bu babda hüküm verilmelidir.

[2] Roma a'yanındandır. A'yan aleyhinde tertib ettiği fesad Çiçeron tarafından meydana çıkarılmış ve kılıç elinde olduğu halde ölmüştür. Vatanın harabesi üzerine gitti ümran ve refahını kurmak için her batıl hak gibi müdafa'a edenlere bu isim ile telmih olunur.

Dini, Siyasi ve ictimai mevhumlara bedel şeniyet [Realité] ler ile idare edilen bir kavmin mevcudiyeti güc tasavvur olunur. Tarih bunun misalini zikr etmez.

Siyasi ve dini itikadların istihzar olunduğu hissi ve sırrı dairelere [Cyclelere] akıl pek az nüfuz ettiğinden cahillerin ve alimlerin kanaatleri pek farklı bir kıymete malik değildirlir. [yani mu'tekid alimin mu'tekid cahilden farkı pek azdır.]

Kremelin sarayından, emirlerini, bu emirleri kemali tazim ile telekki etmek için Tours da kongre halinde ictima etmiş olan inki-lahçılara gönderen bolchevique (diktatör) un misali, her i'tikaddan kurtulmuş olduğunu zu'am eden isyancılar da bile Dogme lara arzı teslimiyet etmek ihtiyacının ne kadar şedid olduğunu göstermeye yardım eder.

Muayyen bir dereceye vasıl olur olmaz, sırrı [Mystique] dini yahud siyasi i'tikadlar tahribkâr olur.

Gerek san'at [Art]da, gerek politikada şükûh kıymetlerin büyük bir nazımıdır.

Louvre müsesi, kendisine bir kaç sene evvel 20,000 franga satılmak istenilmiş olan bir tabloyu 700,000 franga mübayaa ettiği vakit ressamın kazandığı şükûhun bedelini te'diye ediyordu. Bu şükûhun kıymeti adediyesi bu iki meblağın arasındaki fark ile tamamen gösterilmiştir. Siyasi düsturların kıymeti de ekseriya aynı nevi'den tahavvüllere ma'ruz olur.

Bolşevikliğin terekkişi, ümid ve intizarlarla meşbu' bir mezheb [Doctrine] in, en eyi isbat edilmiş akli hakikatlardan daha kolay kendisini kabul ettirdiğini isbata yardım ediyor.

Cumhuriyetçiler ve socialistler, seri'ulzeval teşriki mesailerine rağmen biri birine zıd iki siyasi fırka teşkil ederler. Birinciler.. demok-rasyayı, ikinciler.. diktatörlüğü temsil ederler.

LA TÂCHE DU PHILOSOPHE

Six heures ont sonné: la journée est finie ...
Peuple des travailleurs que ce moment est doux !
Quel cris et quelle joie à cette heure bénie
Où des noirs ateliers vous vous envolent tous !

A l'air libre des cieux votre âme est rajeunie,
La peine est oubliée et le travail absous ;
L'homme gagne en chantant quelque auberge jaunie,
Les fillettes s'en vont bra dessus bras dessous.

Tous pensent (les heureux !) : « Ma tâche est terminée ! »
— Seul, n'aurai - je jamais achevé ma journée ,
Longue comme ma vie et le désir humain ?

Toujours l'idée en moi, renaissante tressaille;
Malgré moi, jour et nuit, mon cerveau las travaille
Dans un enfantement douloureux et sans fin .

J. M. Guyau

Kani' [Convaincu] bir adamın kuvvetlerinden biri, i'tikadının akli kıymetini münakaşa etmemesidir.

Politikada ve dinde daima kani'lerin emel [Rêve] leri, kendileri gibi düşünmeyenleri bilâ merhamet katl edebilmek olmuştur.

Radicalisme in mükemmel tarifi, vaktile reis Vilson tarafından yapılan tariftir Vilson diyardığı « bu tabir Simplisme, şiddet ve gıpte ifade eder » .

Radicalisme, şübhesiz, uzun müddet devam edecektir, çunki tabiatı beşer, besit ve şedid tedbirlerin, hakikati halde, düra dür ve derin sebebler heyeti mecmuasından tekevvün eden fenalıklara derhal devasaz olabileceğini farz eder.

Vekayi'in psychologia'i hikmetleri ve ihtilatlar eyi ânaşılacağı zaman dânişmend, tahsil görmüş adamların pek azi gendilerine radical denme-sine razı olacaklardır.

Polatikada münakaşe olunmayan bir hakikat ekseriya kâfi derecede tēkrar edilmiş bir yalandır.